

Методика
проведення експертизи сортів аличі (сливи розлогої, вишнесливи)
(*Prunus divaricata* Ledeb.) на відмінність, однорідність і стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Prunus divaricata* Ledeb.

2. Необхідний рослинний матеріал – саджанці

1) Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається садивний матеріал для експертизи сорту.

2) Мінімальна кількість садивного матеріалу має становити шість однорічних саджанців.

3) Садивний матеріал має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо якості та сортових характеристик.

4) Садивний матеріал нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

1) *Тривалість експертизи*

Експертиза має тривати щонайменше два незалежні цикли задовільного плодоношення. За необхідності експертизу продовжують на третій цикл.

2) *Місце експертизи*

Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3) *Умови для проведення експертизи*

Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток дерев, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку дерев для оцінки кожної ознаки вказано літерами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

4) *План експертизи*

Планують такий розмір ділянок, щоб вирубання дерев або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження включає щонайменше шість дерев. Рекомендована схема розміщення дерев $4,0 \times 4,0$ м.

5) *Метод дослідження*

Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюється методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу ознаки (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи дерев або частин дерев (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених дерев або частин дерев, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи дерев;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених дерев або частин дерев.

6) *Кількість рослин / частин рослин*

Експертизі підлягає щонайменше 6 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 6 дерев або частин 6 дерев (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 6 дерев або частин 6 дерев;

VG: візуальна разова оцінка 6 дерев;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 6 дерев або частин 6 дерев;

L: лабораторні дослідження.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

1) *Експертиза на відмінність*

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

2) *Експертиза на однорідність*

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з шести дерев допускається одне нетипове.

Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

3) *Експертиза на стабільність*

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, в кінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він вважається стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

- Дерево: сила росту (ознака 1);
- Листкова пластинка: форма (ознака 10);
- Листкова пластинка: кут кінчика (ознака 11);
- Черешок: за довжиною (ознака 16);
- Плід: за розміром (ознака 30);
- Плід: основне забарвлення (ознака 36);
- Плід: забарвлення м'якоті (ознака 37);
- Час початку цвітіння (ознака 57);
- Час досягання плодів (ознака 58).

Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висаджувати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучають до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довілля це унеможливають;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

(a), (b), (c), (d) – див. пояснення в Розділі 8.

7. Таблиця ознак сортів аличі (сливи розлогої, вишнесливи)

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1. (*) QN	Дерево: сила росту VG (b)	слабка	3	
		середня	5	
		сильна	7	
2. QN	Дерево: крона за щільністю VG (a)	нещільна	3	
		середньої щільності	5	
		щільна	7	
3. QN	Однорічний пагін: положення VS (a)	напіввертикальне	3	
		горизонтальне	5	
		обвисле	7	
4. QN	Однорічний пагін: інтенсивність забарвлення (з-під сонячного боку, після видалення кутикули) VS (a)	слабка	3	
		помірна	5	
		сильна	7	
5. QN	Шпорець: за довжиною VS (a)	короткий	3	
		середній	5	
		довгий	7	
6. (+)	Вегетативна брунька: за	дуже мала	1	
		мала	3	

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
QN	розміром	середня	5	
	VS	велика	7	
	(a)	дуже велика	9	
7. (+) PQ	Веgetативна	загострена	1	
	брунька: форма	тупа	2	
	верхівки	округла	3	
	VS			
	(a)			
8. (+) QN	Веgetативна	притиснуте	1	
	брунька: положення	злегка відхилене	2	
	відносно пагона	помітно відхилене	3	
	VS			
	(a)			
9. QN	Листок: положення	спрямоване догори	3	
	відносно пагона	горизонтальне	5	
	VS	спрямоване донизу	7	
	(b)			
10. (*) (+) PQ	Листкова	округла	1	
	пластинка: форма	широкоовальна	2	
	VS	еліптична	3	
	(b)			
11. (*) (+) QN	Листкова	гострий	1	
	пластинка: кут	прямий або майже		
	кінчика	прямий	2	
	VS	тупий	3	
	(b)			

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
12. QN	Листкова пластинка: інтенсивність зеленого забарвлення верхнього боку VS (b)	слабка	3	
		помірна	5	
		сильна	7	
13. QN	Листкова пластинка: глянсуватість верхнього боку VS (b)	слабка	3	
		помірна	5	
		сильна	7	
14. QN	Листкова пластинка: опушення нижнього боку VS (b)	слабке	3	
		помірне	5	
		сильне	7	
15. (+) PQ	Листкова пластинка: форма краю VS (b)	городчаста	1	
		пилчаста	2	
16. (*)	Черешок: за довжиною	короткий	3	
		середній	5	

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
QN	VS (b)	довгий	7	
17. QN	Черешок: опушення верхнього боку VS (b)	відсутнє або дуже слабке	1	
		слабке	3	
		помірне	5	
		сильне	7	
		дуже сильне	9	
18. QN	Черешок: борозенка за глибиною VS (b)	мілка	3	
		середня	5	
		глибока	7	
19. QL	Листок: положення залозок VS (b)	лише на основі листка	1	
		на основі листка і на черешку	2	
		на черешку	3	
20. (* QN	Квітконіжка: за довжиною VS (b)	коротка	3	
		середня	5	
		довга	7	
21. QL	Квітки на однорічних пагонах VS, (c)	відсутні	1	
		наявні	9	
22. QN	Квітка: частота трапляння повних квіток (понад 5	відсутні або дуже рідко	1	
		рідко	3	

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
	пелюсток)	помірно	5	
	VS	часто	7	
	(с)	дуже часто	9	
23.	Квітка: за розміром	мала	3	
QN	VS	середня	5	
	(с)	велика	7	
24.	Квітка: розміщення	вільне	3	
(+)	пелюсток (квітки з	дотичне	5	
QL	п'ятьма	перекриваються	7	
	пелюстками)			
	VS, (с)			
25.	Чашолисток: форма	трикутна	1	
PQ	VS	вузькоеліптична	2	
	(с)	еліптична	3	
		овальна	4	
		широкоовальна	5	
26.	Пелюстка: за	мала	3	
QN	розміром	середня	5	
	VS	велика	7	
	(b)			
27.	Пелюстка: форма	еліптична	1	
(*)	VS	оберненошироко-		
(+)	(с)	еліптична	2	
PQ		округла	3	
		оберненояйцеподібна	4	
28.	Пелюстка:	слабка	3	
QL	хвилястість краю	помірна	5	

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
	VS (b)	сильна	7	
29. QL	Приймочка: положення відносно пиляків VS (c)	нижче	3	
		на одному рівні	5	
		вище	7	
30. (*) QN	Плід: за розміром MS (d)	дуже малий	1	
		малий	3	
		середній	5	
		великий	7	
		дуже великий	9	
31. PQ	Плід: форма VS (d)	округло- приплюснута	1	
		округла	2	
		овальна	3	
		видовжена	4	
32. (*) QN	Плід: положення максимального діаметра VS (d)	ближче до верхівки	1	
		ближче до середини	2	
		ближче до основи	3	
33. (*) QN	Плід: симетрія (вид спереду) VS (d)	нерівнобічна	1	
		рівнобічна	2	

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
34. PQ	Плід: форма	загострена	1	
	верхівки	плеската	2	
	VS (d)	увігнута	3	
35. QN	Плід: лійка	мілка	3	
	плодоніжки за	середня	5	
	глибиною	глибока	7	
36. (*) PQ	Плід: основне забарвлення VS (d)	білувате (прозоре)	1	
		зелене	2	
		жовтувато-зелене	3	
		жовте	4	
		оранжево-жовте	5	
		червоне	6	
		пурпурове	7	
		фіолетово-синє	8	
		темно-синє	9	
37. (*) PQ	Плід: забарвлення м'якоті VS (d)	білувате	1	
		жовте	2	
		жовтувато-зелене	3	
		зелене	4	
		оранжеве	5	
		червоне	6	
38. QN	Плід: м'якоть за щільністю L (d)	нещільна	3	
		середньої щільності	5	
		щільна	7	

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
39. QN	Плід: соковитість м'якоті L (d)	слабка	3	
		помірна	5	
		сильна	7	
40. QN	Плід: кислотність L (d)	низька	3	
		середня	5	
		висока	7	
41. QN	Плід: вміст цукру L (d)	низький	3	
		середній	5	
		високий	7	
42. (*) PQ	Плід: відокремлення кісточки від м'якоті L (d)	відокремлюється	3	
		частково відокремлюється	5	
		не відокремлюється	7	
43. (*) QN	Кісточка: розмір MS (d)	малий	3	
		середній	5	
		великий	7	
44. (*) PQ	Кісточка: загальна форма в профіль VS (d)	округла	1	
		округло-еліптична	2	
		видовжено-еліптична	3	
45. (+) PQ	Кісточка: вид зі шва VS (d)	округла	1	
		еліптична	2	
		видовжена	3	
46. PQ	Кісточка: вид з основи	округла	1	
		округло-еліптична	2	

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
	VS (d)	видовжено-еліптична	3	
47.	Кісточка: симетрія в профіль VS (d)	не симетрична	1	
QN		симетрична	2	
48.	Кісточка: симетрія (вид зі шва) VS (d)	не симетрична	1	
QN		симетрична	2	
49.	Кісточка: (*) положення QN максимальної ширини (вид зі шва) VS (d)	ближче до верхівки	1	
		ближче до середини	2	
		ближче до основи	3	
50.	Кісточка: структура PQ поверхні VS (d)	дрібнозерниста	1	
		зерниста	2	
		груба	3	
		кована	4	
51.	Кісточка: краї QL спинних швів VS (d)	суцільні	1	
		переривчасті	2	
52.	Кісточка: черевний QN шов за шириною VS (d)	вузький	3	
		середній	5	
		широкий	7	

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
53. PQ	Кісточка: форма країв VS (d)	гострі	3	
		середні	5	
		тупі	7	
54. (+) QN	Кісточка: основа за шириною VS (d)	вузька	3	
		середня	5	
		широка	7	
55. (+) QN	Кісточка: кут основи VS (d)	гострий	3	
		прямий або майже прямий	5	
		тупий	7	
56. (+) PQ	Кісточка: форма верхівки VS (d)	гостра	3	
		тупа	5	
		округла	7	
57. (*) QN	Час початку цвітіння MG	дуже ранній	1	
		ранній	3	
		середній	5	
		пізній	7	
		дуже пізній	9	
58. (*) QN	Час досягання плодів MG	дуже ранній	1	
		ранній	3	
		середній	5	
		пізній	7	
		дуже пізній	9	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів аличі (сливи розлогої, вишнесливи)

Ознаки обстежують за таким ключем у другій колонці Таблиці ознак, як зазначено нижче:

(а) щільність крони дерева, однорічний пагін, шпорець, вегетативна брунька: на голих деревах взимку або рано навесні до розпускання вегетативних бруньок;

(б) сила росту дерева, листкова пластинка, черешок листка: влітку, коли відбувається максимальний вегетативний ріст дерева, на повністю розвинених листках, у середній третині сильних пагонів поточного сезону на периферії дерева;

(с) квітка: на другій квітці або на квітках, що з'являються пізніше, на початку розкривання пиляків;

(д) плід: на 10 типових плодах, виділених з проби щонайменше 20 плодів, під час споживчої стиглості. Верхівкові плоди не враховують.

До 6 Вегетативна брунька: за розміром

1

Дуже мала

3

мала

5

середня

7

велика

До 7 Вегетативна брунька: форма верхівки

1

Загострена

2

тупа

3

округла

До 8 Вегетативна брунька: положення відносно пагона

1

Притиснуте

2

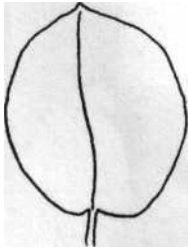
злегка відхилене

3

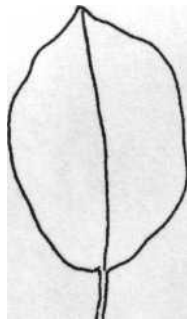
помітно відхилене

До 10 Листкова пластинка: форма

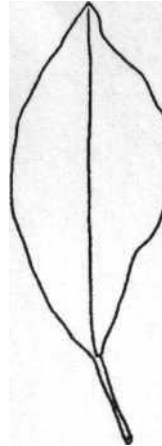
1

Округла

2

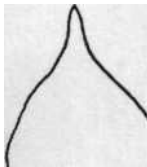
широкоовальна

3

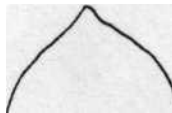
еліптична

До 11 Листкова пластинка: кут кінчика

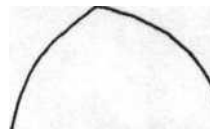
1

Гострий

2

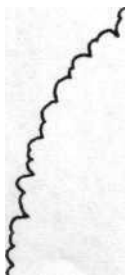
прямий або майже прямий

3

тупий

До 15 Листкова пластинка: форма краю

1

Городчаста

2

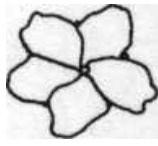
пилчаста

До 24 Квітка: розміщення пелюсток (квітки з п'ятьма пелюстками).

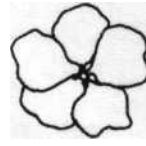
3

Вільне

5

дотичне

7

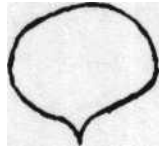
перекриваються

До 27 Пелюстка: форма

1

Еліптична

2

оберненоширокоеліптична

3

округла

4

оберненояйцеподібна

До 45 Кісточка: вид зі шва

1

Округла

2

еліптична

3

видовжена

До 54 Кісточка: основа за шириною

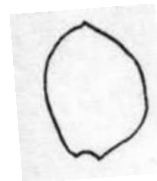
3

Вузька

5

середня

7

широка

До 55 Кісточка: кут основи

3

Гострий

5

прямий або майже прямий

7

тупий

До 56 Кісточка: форма верхівки

3

Гостра

5

тупа

7

округла

9. Література

1. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of Japanese plum (*Prunus salicina* Lindl. & other diploid plumps) (TG /84/3, UPOV) // Geneva. 1982-11-19. – 22 P. // URL: <http://www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg084.pdf>